

van der Stappen: Det är riktigt att EG har ett behov av ökade intäkter, föranlett av de åtaganden som Maastricht-avtalet innebär. Idag får EG sina intäkter främst från tullar, importavgifter och en andel av omsättningsskatten. Den fiskala politiken i EG är fortfarande en nationell fråga. För flera EG-länder, ex.vis Storbritannien och Irland, är alkoholskatterna en viktig inkomstkälla för staten. Därför är också EG-diskussionerna om en harmonisering av alkoholskatterna så svåra. Personligen tror jag inte att det inom någon snar framtid kommer en direkt EG-skatt på alkoholen, och jag misstänker till och med att en sådan skulle stå i strid med EG:s juridik.

NAT: I vilket skede av förhandlingarna bör de nordiska länderna agera för att skydda sitt alkoholsystem?

van der Stappen: Om ni blir medlemmar görs det alltid upp en anslutningsakt (act of accession), som har samma juridiska status som Rom-traktatet. Denna akt kan ta upp särbestämmelser för någon del av marknaden. Men det är givetvis en förhandlingsfråga och de regionala motiven får inte strida mot huvudprincipen om fri rörlighet.

NAT: Så det är er mening att det vore viktigt att klart beskriva det alkoholsystem man vill bevara och deklarerat motiven för detta i medlemsförhandlingarna?

van der Stappen: Ja.

NAT: Hur många direktorat inom EG-organisationen sysslar med alkoholfrågor idag?

van der Stappen: De centrala direktoratet för alkoholfrågorna är direktoratet för den interna marknaden, konkurrensdirektoratet, jordbruksdirektoratet och direktoratet för tullar och intern beskattning. Direktorat nr 5, som har hand om sociala frågor har inte varit särskilt aktivt i alkoholfrågor, och inte heller den grupp som bevakar konsumentintressen.

NAT: Vem har störst inflytande på alkoholfrågorna i EG?

van der Stappen: Den viktigaste intresseorganisationen är AFTA (Alcohol Free Trade Organisation), som täcker 60 % av producenterna och organiserar de riktigt stora på området, såsom BP, General Sucrier, France Alcool etc. Det är en mycket professionell och stark lobbying-grupp, som förespråkar fri handel och skattefrihet. I medlemsländerna har vinproducenterna, såsom numerärt de största intressegrupperna, mest politiskt inflytande. Och av medlemsländerna är det Italien och Tyskland som uttrycker de starkaste intressena.

Intervjuare: Kerstin Stenius

San Diego

community action-symposium

Det andra forskningssymposiet om "Experiences with Community Action Projects" hölls i månadsskiftet januari-februari i år i San Diego, Californien (det första i Kanada år 1989, se mitt referat av konferensrapporten i detta nummer). Nästan 80 deltagare hade samlats för att lyssna på presentationen av cirka 30 olika papers. De flesta projekten hade genomförts i Nordamerika, ett fåtal i Australien, Nya Zeeland eller Europa och ett i Indien. Liksom under det första symposiet ägnades huvuduppmärksamheten åt alkoholproblem och alkoholprevention, andra droger rönt obetydlig uppmärksamhet.

Många av deltagarna hade varit med redan om det första symposiet och flera papers var uppföljningar av projekt som presenterades i Scarborough 1989. Sandra Putnam & al. diskuterade frå-

gor kring resultatevaluering, på basen av erfarenheterna av ett femårigt skadepreventivt projekt på Rhode Island. Projektet är en sällsynt kombination av sunda evalueringsprinciper och en teoretiskt baserad interventionsmodell. Man har kunnat se en minskning av olycksfallssiffrorna i interventionsområdet, och förändringarna passar logiskt in i den teoretiska modellen. Icke desto mindre är det svårt att fastställa om förändringarna verkligen kan tillskrivas interventionsprogrammet. Robert Stout & al. diskuterade samma projekt från en annan synvinkel, och jämförde händelser och preventionsinsatser på interventionsorten med två referenssamhällen.

Jacek Moskalewicz & al. framlade uppdaterade iakttagelser om alkoholproblemets relativa synlighet i Polen. På det tidigare symposiet hade Ignacy Wald konstaterat att alkoholproblemen, i en djupnande ekonomisk och politisk kris, tenderar att förlora sin framträdande position i det allmänna medvetandet. Moskalewicz gav en livfull bild av de senaste förändringarna i det socio-politiska klimatet, som lämnar litet utrymme för ett utvecklande av en alkoholpolitik. Alkoholfrågorna har utelämnats i samtliga politiska partiers program, undantaget det Polska Ölvännernas Parti, som 1991 lyckades få 16 platser i det polska parlamentet.

Paul Duignan & al. diskuterade begreppsliga och metodologiska frågor på basen dels av erfarenheter av Casswell & Stewarts demonstrationsprojekt, som presenterades vid Scarborough-mötet och dels av ett uppföljningsprojekt, som använder sådana strategier för samhällsorganisering, som utvecklades inom demonstrationsprojektet. Uppföljningsprojektet syftade till att påverka introduktionen av en ny tillståndslagstiftning på Nya Zeeland.

En observation som man måste göra efter San Diego-symposiet är att community action-projekt inte tycks ha några som helst begränsningar.

De småskaliga community action-projekten representerades av det projekt som Johannes Knutsson & al. diskuterade. Projektet syftade till att påverka midsommarfirandet i Borgholm

på Öland, känt för att samla stora skaror som upprätthåller de nordiska dryckestraditionerna under midsommarfirandet. Med deltagande observation försökte man bedöma effekten av polisens restriktivare linje gentemot ofentlig berusning.

Storskaliga projekt representerades av OSAP Community Partnership Demonstration Grant Program. Programmet upprättades 1990 med syfte att minska narkotikabruk och alkoholmissbruk i lokalsamhällen runt om i USA. Mer än 250 samhällen har fått medel för att bygga upp lokala byråer, organisationer och grupper. Dessa olika aktivister förväntas utveckla heläckande och långsiktiga lokala preventiva strategier. Ett kontraktssystem har utvecklats för att förse samhällsaktivisterna med utbildning (det beskrevs av *Joseph Motter & al.*) och säkra utvärderingen av de lokala processerna (vilken diskuterades av *Geoffrey Hunt*).

Många av de teman och frågor som diskuterades i San Diego var bekanta från det tidigare symposiet. Somliga av deltagarna kände sig som om de trampade vatten när diskussionerna om hur man skall definiera "community" drog ut på tiden. Andra teman klarnade under diskussionerna. I början tenderade temana att presenteras som dikotomier: forskning versus handling, teori versus praktik, och resultat- versus processevaluering. Under fyra dagar av diskussioner i plenum och arbetsgrupper förvandlades dikotomierna till kontinuer.

Objektiv forskning som ideal ansågs kräva, inte nödvändigtvis en organisatorisk separering av forskarna från projektets planering och genomförande, men en möjlighet till kritisk introspektion. Alkoholprevention och forskningsutveckling ansågs dra nytta av att forskarna översätter forskningsresultaten till ett språk som är relevant för politiken, eller översätter politisk praxis till forskningsprocesser. En forskningsorientering, som överbetonar community action-teorier, ansågs mindre fruktbar än en teoribaserad inkludering av överförbarhetsfrågor i forskningen och projektplanen.

Avsevärd uppmärksamhet ägnades

åt att definiera vad som är de nödvändiga förutsättningarna för att något skall kallas forskning på community action-området. Olika slags evalueringstrategier, olika datainsamlingsmetoder, och olika typer av resultatindikatorer ansågs nödvändiga för olika slags projekt och olika publikationer. Designen med försök i slumpmässigt valda samhällen (tillämpat av bl.a. det projekt som *Alexander Wagenaar & Mark Wolfson* beskrev) ansågs vara en av många möjligheter. Men jämförelse, snarare än slumpmässigt urval, sågs som en nödvändig förutsättning för solid forskning om community action. Många menade att det är svårt att genomföra slumpmässiga experiment, åtminstone i samhällen som det nordamerikanska, där det är svårt att skilja mellan effekterna av ett enstaka projekt och ett allmänt intresse för förebyggande verksamhet, och där preventionsinsatserna sprids så mycket i samhället att det är svårt att hitta obesmitade områden som kontrollorter.

För att mobilisera lokalsamhällen ansågs att det krävs en satsning på processevaluering. Man misstänkte också att detta var ett område som krävde sin egen metod. Svårigheterna med att passa in lokalsamhällesprocesser i linjära modeller betyder inte nödvändigtvis att processerna är kaotiska. För att beskriva och analysera dem krävs det att man ägnar större uppmärksamhet åt nätverksarbete, och använder sig mera av kvalitativa, observations- och etnografiska datainsamlingsmetoder. Det föreslogs också att processevalueringens kvalitet kunde förbättras om forskarna är beredda att erkänna att vetenskap inte är den enda kunskapskällan. Samhällsarbetare sitter inne med värdefull kunskap exempelvis om så dåligt dokumenterade frågor som hur man använder massmedia i community action-projekt.

Ett nytt ämne som togs upp i San Diego var community action-forskningens etik. Frågan ansågs inbegripa olika aspekter, såsom att bestämma vem som är de legitima representanterna på gräsrotsnivån, hur man får till stånd ett kunskapsunderbyggt samförstånd inom hela lokalsamhället och hur man respekterar lokalsamhällets

integritet. En närsluten fråga var forskarnas och projektplanerarnas ansvar för efterdyningarna av projekten. Principer som lyftes fram var att projektet inte får väcka förväntningar som inte kan uppfyllas och att lokalsamhället inte skall hamna i en sämre position än innan när forskningen är slutförd.

Marjatta Montonen

Islands monopol säljer sin alkoholproduktion

Det isländska finansministeriet har beslutat att alkohol- och tobaksmonopolet, ATVR, skall upphöra med sin produktion av alkohol, dvs. spritdrycker, från den 1.7.1992. Produktionsinrättningarna säljs till högstbjudande inhemsk eller utländsk intresserad. Beslutet om vem som blir den nya ägaren fattas i slutet av maj månad. Producenten kommer att ges tillverkningslicens av finansministeriet och monopolet skall ha en produktionsövervakande roll.

— Beslutet har närmast föranletts av de nuvarande privata producenternas åsikt att vi utnyttjat vår monopolposition och att det är fel att ett statligt monopol konkurrerar med privata företag. Personligen anser jag inte att deras bild är riktig, säger ATVR:s direktör Höskuldur Jónsson.

— Jag anser ändå inte att monopolets position hotas av finansministeriets beslut. Vi kommer fortsättningsvis att behålla importmonopolet och monopolet på såväl detalj- som partihandel med alkohol.

Enligt Höskuldur Jónsson har det inte förts någon offentlig debatt om finansministeriets beslut. ATVR har inte heller diskuterat frågan med de övriga nordiska alkoholmonopolerna.

KS